
Віктар Сьлінко

...у садах, пасаджаных словам,
 няма хлеба галоднаму і вады засьмягламу,
 але таму, хто зойдзе туды, цень робіцца
 даражэй за цела і ўспамін даражэй за жыцьцё...

З нагоды лістападаўскіх халадоў

I

За намі, нібы сьляды, зьзяюць вершы. Па іх — толькі вымаві слова! — можна вярнуцца назад, у той час, у той сьвет, калі — нам здавалася — прарочылася і стваралася будучыня, і нам трэба было толькі чакаць, каб яна спраўдзілася і стала явай. Але будучыня, створаная словам, аказалася магчымай толькі ў сферы духу, а ў зямной рэчаіснасьці яна стала падманам — будучыня, якую чакаюць, не прыходзіць. У нашых вершах – пытаньні... Жыцьцё ж, збудаванае на пытаньнях, губляе ў рэшце рэшт неабходнасьць адказу, які, існуючы нейкі час на перыферыі сьвядомасьці, для свайго зьяўленьня патрабуе ад цябе ўчынкаў і справаў. І ёсьць толькі адно — няпэўны, хісткі, але для нас адзіны аргумент: для паэта ўчынак — твор.

... Дык вось, па вершах, па гэтых сьлядах зноў і зноў вяртаюся да тых крыніцаў, з якіх раней я ната-

ляў і сваю чалавечую смагу, але цяпер яны ёсьць толькі ў памяці сэрца, а час, калі яны былі насампраўдзе тут, незваротна мінуў. Сабою, нібы ракавінай, я злучыў і абмежаваў два сьветы: быцьцё і быт, плоць і дух і яшчэ нешта, што было дадзена як магчымасьць, як дзьверы з надпісам «Не ўваходзь».

Першае каханьне, па сутнасьці, стала для мяне як хрышчэньне для паэта. Помню, стаю на Ізмайлаўскай, чакаю тралейбусу, спазьняючыся на спатканьне, і ад хваляваньня ламлю пальцамі ў кішэні запалкі...

Потым, пасля расстаньня, тралейбусы падыходзілі часта, але сьпяшацца ўжо не было куды – і, сеўшы ў адзін з іх, чуў пах дэзадаранту іншай дзяўчыны і згадваў цябе... і мацней сьціскаў парэнчы, каб адагнаць насланьне.

Так, трэба акрэсьліць: той хто шукаў каханьня і пяшчоты, не знайшоўшы іх, часта апынаецца перад холадам сьвету. І тут прыйшла паэзія: нехта падаў сьляпому палку ў цемры – ідзі, намацвай шлях...

Я выжыў, але частка холаду перайшла ў мяне – нібы я праглынуў шарык ртуці, але, не памёршы, пачаў вымяраць холад сьвету сабой.

Я піў ваду, але чыстай яна не была. Не была яна і бруднай, ды, урэшце, не была яна наогул вадой, тым, што прыносіць наталеньне: гэта было віно, але яно не захмяліла, а зьмяніла мяне — нібы я далучыўся да адчуваньня нейкай іншай праўды? страты? віны?

Што гэта азначала тады, ня памятаю, але ведаю: так я ступіў на цёмную дарогу і даверыўся таму, што вядзе.

Гэта бывала так: вечарам, ня маючы справаў, выязджаю ў горад. Аўтобусы поўныя людзей, але не адчуваеш да іх ні любові, ні адчуваньня. Ты як быццам не існуеш, пакуль не прыйшло *гэта*. Тое, з чым ты часам забаўляўся, як з цацкай, як дзіця забаўляецца з бацькавым пісталетам, цішком выцягнутым з партупеі. Дык вось, ты выязджаеш у горад... усе вуліцы знаёмыя, і раптам – невядомы завулак. Мокрая ад дажджу асфальтавая паласа, паабапал – чорныя дрэвы... Ступаеш крок – і нібы правальваешся некуды. Прыходзіш да сьвядомасьці праз дзьве гадзіны — дзе ты быў? Што было з табою? Над табою бразгае пад ветрам ліхтар... Ноч, транспарт ужо ня ходзіць... І тут бачыш: жалезная агароджа, зламаны аловак, разьбітыя ў кроў рукі і ў нататніку — верш.

А жанчыны, дзяўчаты... Ня помню, для каго з іх я пераклаў радкі Арві Сійга, але ўсё адно — яны для кожнай з іх: «Так, я абяцаў табе заўсёды берагчы Жывымі чырвоныя цыкламены, якія ты мне падарыла аднойчы. Берагчы заўсёды жывымі Гэтыя кветкі. А значыць — і цябе...»

Узаемнасьць перастала быць мэтай і якраз таму стала магчымай. Але... Ужо іншае вабіла мяне, іншага прагнула душа. І трымаючы ў сваёй руцэ дзявочую далонь, я слухаў тое, што вырастала з нашых словаў, тое, чаму — я думаў так! – варта аддавацца і служыць, што было невыказна большым – я верыў у гэта! – за каханьне і любоў.

Спачатку далёкае, яно мякка сьвяціла і вабіла. Але чым больш я набліжаўся, тым усё меншым і больш яркім рабілася яно, сьляпіла зрок, дазваляючы бачыць толькі сябе. Аднойчы я пайшоў на канцэрт у філармонію. Скончылася першае аддзяленьне. У буфэце ўзяў 50 грамаў віна і сеў за столік. Празьвінеў званок, а ў мяне зьнікла жаданьне вяртацца ў залу. Праз сьцены прыцішана даносіліся гукі музыкі. Я дапіў віно,

спусьціўся ў гардэроб, апрануўся. На вуліцы заўважыў дзяўчыну, якая таксама сыходзіла з канцэрту. Проста — як птушка падлятае да вады, каб напіцца — я падышоў да яе

Пазнаёміліся — яе звалі Ксеня. Яна ляжала ў бальніцы і зьбегла ў той вечар на канцэрт. Ёй было дваццаць сем гадоў, яна працавала ў музычнай школе, а яе бабуля — гардэробшчыцай у філармоніі (па гэтых зьвестках потым, праз пяць гадоў, я беспаспяхова спрабаваў знайсці яе). ...Пра што гаварылі мы ў падземных цягніках — забрала падзямельце. Выйшлі з метро на Нямізе, перайшлі мост... Было слотна. Маленькі, цесны калідорчык бальніцы... Яна сказала: «Вдруг хто-то выдзел, што молодой человек проводил меня...» Ледзь заўважная ўсьмешка, бледны твар... І тут я зразумеў: ёй так хацелася, каб нехта пабачыў нас разам і было б сказана пра нас: Мы. Але тут у ёй, нібы ў крывым лустэрку, я пабачыў сябе мінулага, тое, што ўжо было: доўгія валасы, вялікі рот, нечыя разьнятыя рукі — а потым надзейны мур, да якога можна прыхінуцца сьпіной.

...Я разьвітаўся і выйшаў на вуліцу. «Так, я абяцаў табе заўсёды берагчы...» Калі зможаш, Ксеня, даруй.

«...Чаму ж ты шукаў яе потым, праз пяць гадоў?» — спытаеце вы. Спытайце пра гэта абкарнаныя галіны дрэваў майго гораду і шэрае неба над імі — яны адкажуць вам больш за мяне.

II

Калі ты маеш цёплы і ўтульны дом і цябе часта клічуць былыя папалішчы — падумай, ШТО ДАРАЖЭЙ, а вырашыўшы — ідзі. Толькі памятай, што ў садах, пасаджаных словам, няма хлеба галоднаму і вады засьмягламу, але таму, хто зойдзе туды, цень робіцца даражэй за цела і ўспамін даражэй за жыцьцё. Тут, у гэтым жыцьці, цяжка зьмірыцца з тым, што старэюць дрэвы, і немагчыма — з тым, што старэюць бацькі. Але там, у тых садах, ты будзеш бачыць нябачнае і бачнае — бачыць ня будзеш. Там заўжды маладыя дрэвы... Там бацькі ніколі не пазнаюць сыноў.

...Мае дні, адны і тыя ж і ўвесь час розныя... Я ствараў свае дні, як скульптуры, і любаваўся імі адзін. Аднойчы — гэта быў 1996 год — я прыехаў у раён плошчы Перамогі. Сьнег падаў і раставаў, не далятаючы да зямлі. Я зайшоў у краму з назваю «Хлеб» і замовіў шклянку кавы. Адна прадаўшчыца зьвярнула да другой: «А когда-то у меня по белорусскому языку была пятёрка...» Новыя фарфоравыя зубы прадаўшчыцы дрэнна стасаваліся з абвіслай скурай на шчоках, але настальгія ў яе вачах была непадробнай. Я ўзяў каву і, прыхлёбваючы, пайшоў да Дому Літаратара. Каля крамы з каляровым надпісам «Жако» і вялізным папугаем стаяла машына з міліцыянтамі. Верхняе адзеньне ў іх было расшпіленае, і было бачна, што ўсе яны пры гальштуках. Гэта крыху засмуціла мяне, бо гальштукі з дубінкамі мне падаліся несумяшчальнымі. Зрэшты, усё гэта мала цікавіла мяне. У фае Дому Літаратара я ўбачыў афішу аб выступленьні хору з нейкай музычнай школы. Я вырашыў паўтарыць каву.

Пахаладала, і сьнегу ўдавалася даляцець да зямлі. Дзе-нідзе крохкімі белымі межамі ён лёг уздоўж тратуару. Зрэшты, у сьняжынак свой клопат, свой неспакой: знайсці тое месца, дзе будзе бачна тая зорка, адкуль

яны ўпалі сюды... Дык вось, пасля другой шклянкі сьвет падабрэў, і забыліся трывожныя міліцыянты, забылася прадаўшчыца, чыя недарэчная настальгія нават на фоне экзістэнцыі такога паэта, як я, выглядала манументам бяз надпісу, музейным рэліктам з часоў савецкага палеаліту. Усё гэта зьнікла, растварылася ў прыцьме, засталася музыка, да якой я ішоў — адзінае жывое сярод камяніцаў.

Выступоўцы, якіх было чалавек 30, у строгіх канцэртных касцюмах выстраіліся на сцэне. Гледачоў было добра калі ў два разы больш, і ўсе яны паселі чамусьці ў канцы залы, пакінуўшы наперадзе пустыя месцы — злавесны прагал, які музыка мусіла пераадолець.

...Добра слухаць «Месяцовую санату» і думаць пра немагчымае. Гучыць музыка, быццам перасыпаеш з рукі ў руку цёплыя перліны, што зьявіліся з невядомай скарбніцы, якая, цудоўным чынам расчыненая Богам, належыць усім. Але перліны цёплыя, пакуль ты ў цёплай хаце і цёпла ня толькі целу, але й душы ад таго, што немагчымае страчвае рэальныя абрысы — яно мае іх! — і набліжаючыся, робіцца рэальным. А якая яна, гэтая музыка, сапраўды — знае бязвокая і безаблічная, як сьмерць, цемра, ведаюць ледзяныя завулкі і, вядома, ведае слова «бывай». «Маё аблічча будзе ўваскрасаць У сьнежных гурбах вытаптаным словам...» Так, вытоптваючы сваё імя пад вокнамі каханых, блукаючы ў цемры, замярзаючы на гэтых завулках і мовячы слова, якога не паўтару — так мы толькі рыхтаваліся да гэтай дарогі, да якой былі закліканьня, мы зрабілі сябе неадчувальнымі да болю, мы сталі роднымі цемры, пакінуўшы, але не забыўшы сьвятло.

...Пасля канцэрту я выйшаў на вуліцу. Мне падалося, што музыка засталася там, у цяпер ужо зусім пустой зале, і творыць зараз нейкі свой абрад. Я ішоў і ўзгадваў перадачу пра Гендэля, якую чуў па радыё. Нейкі час ён жыў у Англіі, і публіка яго не любіла. Каб не хадзіць на яго канцэрты, яна наведвала італьянскую оперу. Адночы Гендэль прыйшоў на свой канцэрт і ўбачыў пустую залу. «Што ж, у такой зале мая музыка будзе гучаць лепш», — сказаў ён. У такой зале мая музыка будзе гучаць лепш — кажу гэта і я... Гэта ўсё, што табе застаецца, — казаць гэтыя словы, — скажаце вы. Не! Гэта ня ўсё, што застаецца мне! Гэта не ўсё, што застаецца нам! За намі, нібы сьляды, зьзяюць вершы. Куды вядуць яны — ня знаю, але знаю: мы можам пайсьці па іх. І яшчэ знаю адно: верш не павінен быць ліхтаром, які асьвятляе тупік.